

שונות שרירית ושרירים שאולי לא שמעתם עליהם

אלי כרמלי, פרופ' אמריטוס

החוג לפיזיותרפיה, אוניברסיטת חיפה

תקציר

בהיסטוריה של חקר השרירים מתועדות גם חריגות ונוריאציות של שרירים. שונות בשרירים בגוף האדם היא נושא מרתק מכיוון שאף על פי שרוב האנשים חולקים את אותה אנטומיה כללית של השרירים, קיימים הבדלים אינדיבידואליים. וריאציות אלו הן מבניות, תפקודיות או התפתחותיות.

השונות הזו היא לרוב אסימפטומטית. היא קשורה בעיקר בתורשה, קרי בגורמים גנטיים ואפיגנטיים, בגיל ובמין, ולעיתים היא משפיעה על הביצועים הספורטיביים או על הסיכון לפציעה. השונות עשויה להיות רלוונטית קלינית, למשל בניתוחים אורתופדיים, בבדיקות דימות, באבחון ובטיפול פיזיותרפי.

וריאציות אנטומיות מסוימות נחשבות לתופעה שכיחה למדי, ואילו האחרות נחשבות נדירות, ומטבע הדברים הן אינן מוגדרות כתופעה פתולוגית. רוב הוריאציות השריריות אינן זוכות לתשומת לב ולעיתים הן מתגלות באקראי.

מקצתן ניתנות לזיהוי קליני כי הן מופיעות כנפיחות מקומית; מקצתן עלולות לגרום לדחיסה של מבנים נזירי-ואסקולרים סמוכים; מקצתן ניתנות לזיהוי באמצעות בדיקות דימות, כמו סונוגרפיה, בדיסקציה או במהלך ניתוח; רוב הוריאציות נמצאות בשרירי הגפיים.

מאמר זה מציג את החוקרים הבולטים שמצאו חריגות שריריות, דן בחשיבות שיש בהכרת השונות האנטומית השרירית, בהבנת החריגות או הוריאציות האנטומיות שהן כפופות לחוקים ביולוגיים ומביא דוגמאות לשונות האנטומית השרירית, למשמעותה ולהשלכותיה הקליניות. בסוף המאמר מובאת טבלה המציגה את החריגויות האנטומיות השכיחות בקרב בני האדם ואת משמעותן התפקודית או הקלינית.

מילות מפתח: אנטומיה, שריר, שונות שרירית